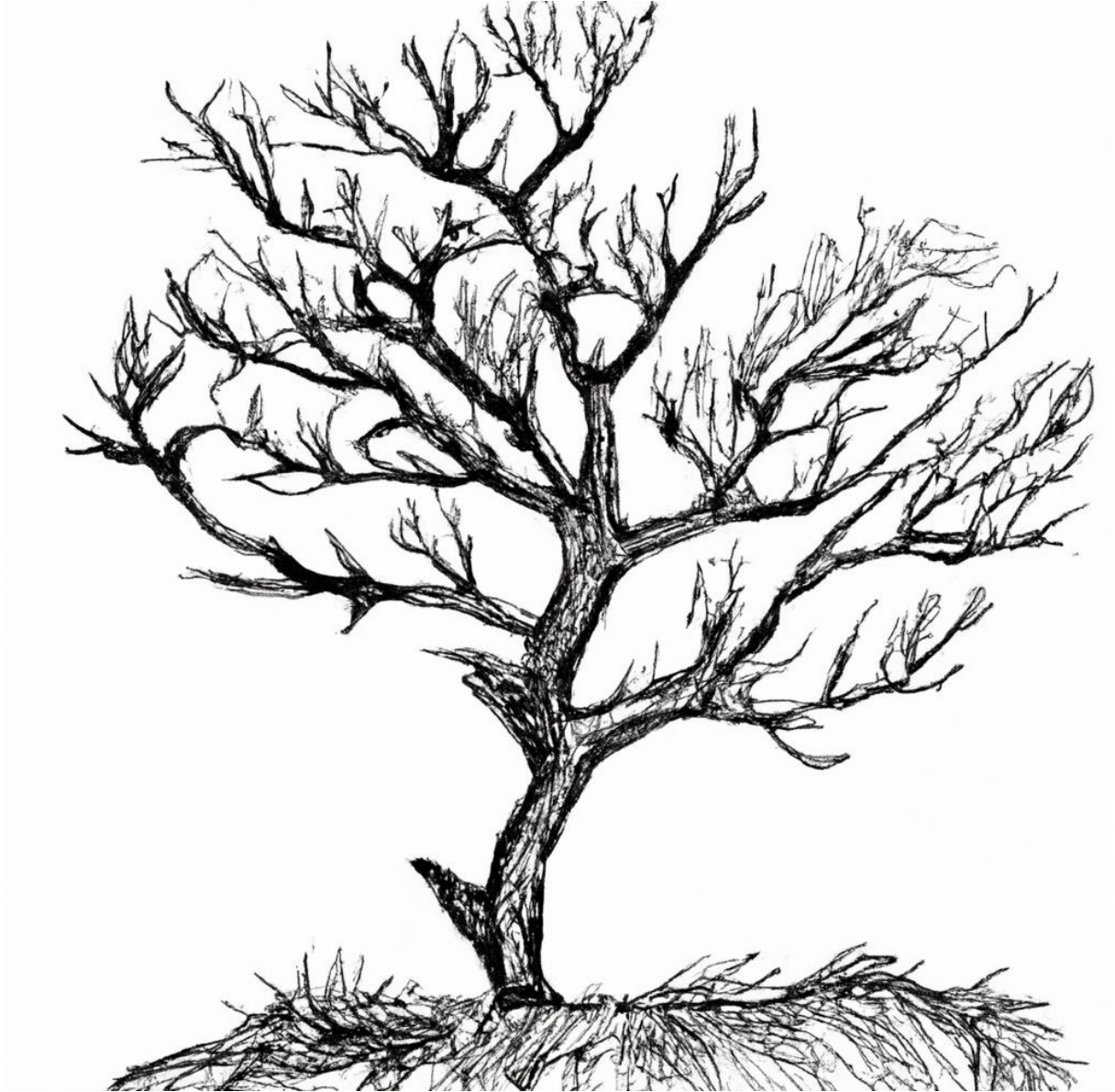

Stabat Mater

Een vertelling door Corneigh Hoff

Proloog

I

Boom

De eenzame boom had veel takken maar weinig gebladerte. Hij stond op een zanderige heuvel midden in een veld van geel, verdord gras. Het leek alsof de boom het veld overzag en beheerste. Het veld werd, op enkele tientallen meters van de boom, omringd door een bos. De bosrand lag er als een bijna perfecte cirkel omheen.

Nu en dan was er beweging in de buurt van de struiken aan het begin van het bos. Kleine, middelkleine, scharrelende dieren die zich toonden, en dan snel weer het gewas in doken. Soms was er één die het waagde vanaf de bosrand naar de boom te snellen, in rechte lijn, als een nauwkeurig afgeschoten pijl. Na wat nerveus gesnuffel en geschuif, schoot hij met dezelfde snelheid en doelgerichtheid weer terug naar de veilige beschutting van het bos.

Ditmaal was het wezen dat zich aan de bosrand vertoonde wat groter dan anders. Het leek omzichtig om zich heen te zien, waarna het weer verdween. Dan, enkele meters verderop, verscheen het weer. Het keek opnieuw schichtig om zich heen, en bewoog zich dan traag maar zeker in de richting van de boom.

Het wezen bleek een mens te zijn, een vrouw, die langzaam naar de boom liep, voorovergebogen alsof zij vocht tegen een denkbeeldige storm. Zij was nauwelijks gekleed, met een los fladderende hoofddoek en een rok die zij met haar rechterhand omhooghield, zodat de rok diende als verpakking en

bescherming van een bundel die ze met haar arm tegen haar heup gedrukt hield. Zij was klein en mager, met een benig gezicht en grote, holle, donkere ogen.

Bij de boom aangekomen, maakte zij de bundel die ze meedroeg los van haar rok en legde hem zachtjes en voorzichtig in de schaduw van de boom. Dan zette zij zich neer, naast de bundel, leunend tegen de boom. Zo zat zij daar, totdat de vallende avond haar beeld vervaagde en geleidelijk deed verdwijnen.

Veertien jaar was ze. Niemand wist dat, maar zij was het.

Deel 1

II

Stad

Niemand wist precies waar de naam Grollak vandaan kwam; de plaatselijke historicus en boekhandelaar zei dat het dorp door de Fransen was gesticht, en dat de naam afgeleid was van Grand Lac, later verbasterd tot Grollak.

Dit was echter nooit echt onderzocht of bevestigd, maar uiteindelijk maakte niemand zich er ook druk om.

Hoe dan ook, de oorspronkelijke naamgevers moeten wel aan grootheidswaanzin geleden hebben, want het Grand Lac was in werkelijkheid niet meer dan een uit zijn krachten gegroeide vijver.

Grollak was een kleine gemeente, centrum van de regio, met een kleine politiebezetting.

Inclusief administratief personeel, werkten er een man of acht op het bureau, dat gehuisvest was in een gerenoveerd pand, recent gemoderniseerd na een financiële injectie van de overheid.

Hoofdinspecteur Frank Leguijt werkte er al sinds hij op zijn negentiende van de academie was gekomen en had zich omhoog gewerkt door ervaring en het volgen van talloze cursussen en workshops.

III

Frank

Hoofdinspecteur Frank Leguijt zat aan de keukentafel en genoot van zijn ochtendkoffie. Hij keek naar zijn vrouw Liz die aan het keukenaanrecht zijn ontbijt en lunch klaarmaakte.

Nu beiden in de veertig en al meer dan twintig jaar samen, vond hij haar nog steeds wonderlijk aantrekkelijk.

“Mark, Lilly, nu naar beneden komen!” riep ze zonder op te kijken van haar bezigheden. Van boven kwam gestommel als antwoord.

“Nog iets interessants vandaag?” vroeg ze.

“Die nieuwe stagiair komt vandaag. Je weet wel, waar ik over verteld heb, een vroege dertiger, maar ziet eruit als een tiener; behoorlijk slim, heb ik me laten vertellen”.

“Je mag hopen dat hij je niet te veel van je werk houdt,” zei ze. “Leuk allemaal, die stagiairs, maar ze kunnen handenbinders zijn.”

“Ik heb al iets in gedachten voor hem,” antwoordde Frank. “Ik geef hem de zaak van De Graaff, als je dat al zo mag noemen. Krijg ik weer wat lucht. Die jonge meid die zichzelf heeft verdrongen, maar de moeder kan daar niet mee leven. Ik heb met haar te doen, hoor, maar ze is wel een last...belt minstens vijf keer per dag. Hoe dan ook, vanaf vandaag is zij het probleem van meneer Neil Yard.”

“Aparte naam, Neil Yard,” zei Liz. “Is hij Schots?”

Frank begreep de grap en lachte. “Nee, zijn vader of grootvader komt uit Canada, geloof ik.”

IV

Zaak

Twee sportvissers ontdekten vanmorgen het lichaam van jonge vrouw in Grollak. Zij werd later geïdentificeerd als de 23-jarige studente Alicia De Graaff.

De politie doet onderzoek naar de omstandigheden en kan vooralsnog geen informatie geven. Wel is duidelijk dat er sterk rekening gehouden wordt met een zelfdoding.

Die twee sportvissers waren eigenlijk twee jongetjes, 12 en 14 jaar oud, die haar aantroffen, liggend op haar buik, met haar gezicht in de modder.

V

Jennifer

Dood is pijn, schok, ongeloof. Ze kon maar niet aanvaarden dat haar dochter zich het leven had benomen. Waarom dan? Jennifer kon niet geloven dat Alicia er gewoon maar was uitgestapt. Hun relatie was altijd goed en open geweest en Jennifer was ervan overtuigd dat Alicia op zijn minst signalen zou hebben afgegeven. Moeders voelen dat aan, hield zij zichzelf voor.

Jennifer slaagde er maar niet in om in contact te komen met iemand van enig gewicht die ook maar bereid was naar haar te luisteren. De reacties waren steeds weer hetzelfde: “het sectierapport is erg duidelijk, er zijn echt geen andere aanwijzingen”, “ik begrijp dat het pijnlijk voor u is, gun het alstublieft wat tijd”.

Na talloze telefoontjes was ze pas één enkele keer uitgenodigd op het politiebureau. Daar had ze ongeveer een halfuur tegenover een aardige rechercheur gezeten, die ze verteld had wat ze dacht en voelde; maar het leek wel of ze tegen een muur praatte. Een muur van vriendelijkheid, begrip en empathie, maar wel een muur. “U moet geduld hebben, uzelf tijd gunnen”, had Hoofdinspecteur Frank Leguijt gezegd. “Ik begrijp dat u verslagen bent, in de war. Probeer uzelf niet de schuld te geven, het was uw dochter haar eigen keuze, ze was volwassen en haar eigen persoon. Als u wilt kan ik u in contact brengen met mensen die, hoe zal ik het zeggen, u door het proces kunnen leiden. Ik weet zeker, vergeten zult u nooit, maar u zult uw weg weer vinden, met een soort van afsluiting. Nu denkt u nog dat

dat nooit zo zal zijn, maar geloof me, het heeft gewoon tijd nodig”.

Maar de tijd heelde niet. De pijn en frustratie werden alleen maar erger. De onwil om naar haar te luisteren, dat neerbuigende taalgebruik, het totale nietsdoen.

Al die vriendelijke adviezen, ze zou er nog mee kunnen leven als er tenminste iets van een onderzoek werd gestart.

Ze bleef bellen, iedere dag. Als ze Frank Leguijt aan de lijn kreeg, herhaalde hij geduldig wat hij eerder had gezegd, en als ze dan zei dat haar dochter zo niet was, zei hij: “Ik weet het, ik begrijp wat u zegt”. En verder niets.

Na een tijd bleek Frank opvallend vaak niet op het bureau te zijn, maar en werden notities voor hem achtergelaten. Maar ze werd nooit teruggebeld.

VI

Detective

Op een morgen, om een uur of elf, werd er aangebeld. Een magere jongeman, ouder gekleed dan hij was, hield een of andere legitimatie omhoog. “Goedemorgen, mevrouw, mijn naam is Yard, Neil Yard. Ik ben, eh, van de politie. Ik vroeg me af of ik even met u zou kunnen praten. Over uw dochter Alicia. Komt dat gelegen?” Hij koos zijn woorden zorgvuldig, alsof hij ze onderweg had geoefend. Hij klonk zoals hij zich kleepte: veel ouder dan bij zijn jongensachtige gezicht paste.

Mijn god, dacht Jennifer, ze sturen eindelijk iemand langs, alleluja! Het mag dan een schooljochie zijn, maar ze sturen tenminste iemand!

“Hoe kan ik u helpen, eh, rechercheur?” Ze deed niet al teveel moeite een licht minachtende toon te verbergen. “Nou mevrouw, ik dacht, ik bedoel, of ik even kon praten over, als het uitkomt natuurlijk...”

Al zijn opgebouwde zelfvertrouwen was duidelijk gesmolten.

“Oh, kom binnen”, zei ze zo moederlijk en kordaat mogelijk. Terwijl hij haar door de gang volgde, vroeg ze: “Heeft meneer Leguijt u gestuurd?”

“Nou, ja, inderdaad, Hoofdinspecteur Leguijt vroeg me u te bezoeken”, antwoordde hij.

“Gaat u zitten, meneer Yard. Ik neem aan dat ze u al hebben verteld wat voor lastpost ik ben...”

“Hoofdinspecteur Leguijt heeft gedegen onderzoek gedaan en hij vindt het jammer dat er geen, nou ja, bevredigend resultaat is.

Hij vroeg mij er toch nog eens naar te kijken, om het onderzoek op gang te houden,” jokte hij.

“Hoe lang werkt u al bij de politie, meneer Yard?”

“Dit is mijn eerste werkdag hier in Grollak, mevrouw. Maar ik ben een jaar of tien geleden van de academie gekomen”.

Jennifer was verbaasd. *Hij moet wel een stuk ouder zijn dan hij eruit ziet*, dacht ze. *Tenzij hij op z'n twaalfde al afgestudeerd is...*

“Koffie, thee”? vroeg ze. “Koffie graag”.

“Er is nooit een meneer de Graaff geweest?” vroeg Neil nadat Jennifer terug was met de koffie. Ze keek hem bijna vijandig aan.

“Mijn man is acht jaar geleden overleden,” zei ze.

“O, nee, het spijt me,” stamelde hij, “nee, ik vroeg me af, nee, dat bedoelde ik eigenlijk niet, ik dacht, nou ja, omdat Alicia ook nog De Graaff heette, net als u, of zij ooit getrouwd was geweest, maar dan had het natuurlijk niet meneer De Graaff geweest, stom van me...”

“Oh, ik snap al wat je bedoelt,” antwoordde Jennifer. “Alicia had wel vriendjes, neem ik aan. Daar sprak ze zich nooit zo over uit. We hadden het daar eigenlijk nooit over. In haar kring waren relaties nogal los-vast, denk ik.”

Jennifer vertelde dat ze Alicia had laten cremeren, bij hetzelfde crematorium als van haar man, dezelfde begrafenisonderneming, dezelfde contactpersoon.

Op de crematie waren er nog wel een paar medestudenten van Alicia geweest, die Jennifer niet kende. Een lange man, Onno of zo, en een blonde dame, Lida, meende ze zich te herinneren. Dat was het. Alicia was altijd nogal op zichzelf geweest. Niemand van de politie of zo.

De urn had ze bij het crematorium gelaten. Thuis op de schoorsteenmantel wilde ze niet, en de as uitstrooien, waar dan? Over die rotvijver?

In haar achtertuintje had ze een gedenkplek. Niks met bloemen of zo, gewoon een plek. Daar dacht ze aan haar man en aan Alicia.

Haar stem was nu minder hard, rustiger, vriendelijker en Neil begon zich weer wat zekerder te voelen.

“Da’s mooi,” zei hij, en zijn blik werd als vanzelf naar het raam getrokken.

Een paar minuten later stonden zij in de tuin, bij een struik in de hoek. Zij had een sjaal omgeslagen, en stond met gebogen hoofd naast hem. “Hier ongeveer.” Ze stonden daar, zwijgend. Ze leek breekbaar en klein.

VII

Vrienden en verhalen

Via de letterenfaculteit was Neil achter namen en adressen gekomen van studiegenoten van Alicia. Wout Berendse, Lieve Dewevere, Onno Fransman, Bruno Heijermans, Lida Struis, Andrea de Wolf. Een goed begin.

*

Lida Struis was geworden wat zoveel letterkundestudenten werden: docent Nederlands in het voortgezet onderwijs, op een school in de provincie en zo dicht bij Grollak dat het voor Neil op de fiets te doen was. “Tijdens de studietijd waren we best wel een leuk groepje. Veel lezen, discussiëren over boeken. Zelf schrijven... nou, ik niet zozeer hoor, maar Onno Fransman, die schreef wel, en Alicia ook, voornamelijk gedichten. Ze las wel eens wat voor, best mooi, maar soms een beetje somber. Volgens mij hadden Onno en Alies wat met elkaar.”

*

“Hoezo onderzoek, het was toch zelfmoord?” vroeg Onno. Onno Fransman woonde nog in de stad en werkte bij een uitgeverij. “Dat of een tragisch ongeluk, daar gaan we nog steeds vanuit,” had Neil gezegd, “maar we hebben haar moeder beloofd nog wat dingetjes duidelijk te krijgen. Ze wil een beetje weten wat haar dochter de laatste tijd heeft meegemaakt.”

“Ik kon het wel met haar vinden,” zei Onno. “We voelden ons allebei een beetje schrijver, dus daar hadden we het wel eens over.”

“Lida Struis dacht dat jullie wat met elkaar hadden,” zei Neil.

“Oh, jullie hebben Lida gesproken. Wat doet die nu?” “Docent Nederlands.”

“Ah, onderwijs. Dat zat er wel in, ja. Nou ja, wat met elkaar hebben, da’s nogal veel gezegd. Ik ben een keer met Alicia wezen eten, meer was ‘t eigenlijk niet. Niet helemaal mijn type, beetje te ernstig, te zwaar op de hand, zal ik maar zeggen.

Ze had eerder wat met Bruno Heijermans, maar dan heel anders. Ze had een bloedhekel aan hem. ‘t Was ook een behoorlijke bal, moet ik zeggen, hoor. Iedereen moest weten dat hij verwant was aan de grote Herman Heijermans. Of dat zo was weet ik niet, interesseert me ook niet.

Er was nog een keer een knallende ruzie tussen die twee. Zij zei dat ze vreemde berichten op haar mail of zoiets ontving, smerige filmpjes, die dan plotseling weer verdwenen waren. Ze dacht dat Heijermans erachter zat. Dat ging er wel even hard aan toe: klootzak hier, lul daar...”

*

“Jezus, dood? Alicia de Graaff?” Bruno Heijermans leek oprecht verbaasd. “Die kleine gifkikker? Beetje vreemd was ze. Nou ja, zeg maar behoorlijk vreemd. Zij dacht dat ik filmpjes naar haar toestuurde. Woest was ze. Een hele scheldtirade waar iedereen bij was. Wat voor filmpjes, weet ik veel? Zullen wel vieze filmpjes zijn geweest. Nou, niet van mij. Belt ze me nota bene een keer midden in de nacht. *Je moet ophouden, je moet ophouden!* Ging me daar tekeer. ‘Jij moet ophouden’, zei ik tegen haar. ‘Laat dan zien, die filmpjes die ik zogenaamd stuur’. Maar dan waren ze opeens verdwenen. Kind spoorde niet helemaal. Maar dood... Allejzus. Zelfmoord, denken jullie? Het zal toch niet

dat door die ruzies met mij...? Dat zou ik toch een rot idee vinden...”

*

Neil vroeg zich af waarom die ruzie tussen en Alicia en Bruno door Lida Struis niet ter sprake was gebracht. Toen hij haar belde, herinnerde zij het zich. “O ja, Bruno Heijermans. Arrogante kwal. Ja, daar had ze een paar keer een aanvaring mee. Hij stuurde haar filmpjes of zo, was ze natuurlijk niet van gediend. Geen idee wat voor filmpjes het waren, ze heeft me nooit iets laten zien. Heb er eigenlijk ook nooit naar gevraagd. Zal wel iets goors geweest zijn, daar zie ik hem wel voor aan.”

“En waren die filmpjes dan naar haar telefoon gestuurd, of haar computer?”

“Naar haar laptop, denk ik, zo’n kleintje. Mini-laptopje. Hadden we allemaal. Was gemakkelijk mee te nemen. Ja, Alicia ook, natuurlijk. Daar schreef ze ook op. Wat voor merk? Nou, geen idee eigenlijk. Iets Japans of Koreaans.

Nu ik er aan denk, misschien weet Lieve wel meer. Lieve Dewevere. Daar trok Alies soms wel mee op. Anders zou ik het echt niet weten.

Een adres, nee dat weet ik echt niet. Ze kwam uit België, geloof ik. Daar had haar vader een boekwinkel. Dat weet ik nog, want daar had ze haar liefde voor literatuur vandaan, zei ze.”

*

Uiteindelijk was het eenvoudig geweest Lieve Dewevere op te sporen. Boekhandel Dewevere was op internet gemakkelijk te vinden, met telefoonnummer en al. Lieve was na haar studie in naar België teruggegaan, en werkte in de zaak van haar vader. Hij had afgesproken haar daar te ontmoeten. Vlakbij de ingang was

een medewerkster een stapel boeken aan het inruimen, en hij vroeg aan haar waar hij Lieve kon vinden. De jonge vrouw stond op en reikte hem direct de hand, en zei vrolijk: “Ik ben Lieve! En u bent meneer Yard.”

“Zeg maar Neil.”

“Kom, laten we ergens koffie drinken. Da’s rustiger.

Pap!” riep zij de winkel in, “ben even weg!” Vanachter de toonbank stak een oudere, grijze heer goedkeurend zijn hand op. “Zie je zo!”

“Alicia de Graaff, ach ja.” begon Lieve nadat zij koffie hadden besteld. “Wat een triestigheid. Maar ze was altijd wel al een beetje zwaarmoedig.” In het kort vertelde Neil over de afspraak met de moeder van Alicia. “We proberen haar wat steun te geven, iets van een afsluiting. We willen haar een soort beeltenis geven van wie haar dochter was, die laatste tijd. Vandaar dat ik hier en daar wat aan het rondvragen been geweest.”

“Ach ja, ze had het niet gemakkelijk met zichzelf, denk ik. Behoorlijk paranoïde ook. Ze zei dat iemand haar berichten stuurde, verontrustende dingen. Nee, niets seksueels of zoiets. Maar beelden van dorre landschappen, oorlogen, uitgehongerde mensen, ondervoede kinderen, stervende baby’s, dat soort dingen. Ze heeft ze mij nooit kunnen laten zien, want ze verdwenen weer zo snel als ze waren verschenen. *Message deleted*, stond er dan. Daar had zij honderden van, zei ze. Ze dacht dat iemand van ons groepje dat met een speciaal programmaatje deed.”

“Zei ze ook wie die iemand was?”

“Ja, Bruno. Bruno Heijermans heette hij. Die had haar ook al op andere manieren lastiggevallen. Maar dat deed hij ook bij anderen als hij wat op had. Bruno was gewoon een kwal.”

VIII

Moeder

Een paar dagen later was Neil Yard weer langsgekomen. “Ik heb een paar van Alicia’s studiegenoten gesproken”, zei hij. “Die Onno en Lida die u noemde, maar ook nog een paar anderen. Wist u dat Alicia gedichten schreef?”

“O ja”, had Jennifer gezegd. “Als kind al. Altijd aan het lezen, en gedichtjes maken. Ooms, tantes, neefjes, nichtjes, iedereen kreeg een gedichtje voor zijn verjaardag. Maar ik wist eerlijk gezegd niet dat ze nog steeds gedichten schreef.”

“Haar studiegenoten waren best wel positief over haar dichtkunst. En dat zegt toch wel iets: allemaal talenstudenten”, zei Neil.

“Weet u iets van een laptop of computer die Alicia had?”

“Geen idee, eigenlijk. Nooit op gelet. Ja, ze zal we zoiets gehad hebben, dat moet toch wel, voor haar studie en zo.”

IX

Laptop

“Hoe moet ik dat nu weten?” Frank klonk geërgerd en ongeduldig aan de telefoon. “Er zijn wat lui van de Technische Dienst in haar kamer wezen kijken, maar of daar iets van een computer was, het zal haast wel. Ik neem aan dat die nou bij moeders is.”

“Oh, die heeft hem niet. Nou, hier is-ie in elk geval ook niet, dat had ik geweten. Er is natuurlijk nooit iets van een uitgebreid dossier gemaakt. Hoogstens een paar velletjes papier in een map, overlijdensrapport en zo. Echt geen doos vol met bewijsmateriaal. Het was nooit echt een zaak, zoals ik al zei.”

*

Bennie ging over het archief.

“De Graaff, zegt me weinig. Moet dan in afgehandeld zitten. Paar maandjes geleden zeg je?”

Bennie verdween tussen de archiefkasten. Na een paar minuten was hij terug. “Gevonden,” zei hij. “Map was zwaarder dan normaal. Zat zo’n kleine laptop in.”

“Mag ik hem meenemen?” vroeg Neil. “De hele map? Teken er wel even voor, wil je.”

X

Evocatieve kracht

De geest is een schatkist; voor Neil was dat altijd zo geweest. Altijd vol beelden, woorden, fantasieën, altijd bruisend maar nooit chaotisch.

Verhalen spoelden aan, achtergelaten op zijn mentale kust, eindeloos neergelegd door de getijden.

Alles was nieuw, alles was van hem.

Vanaf het moment dat hij kon praten, vertelde hij verhalen die rondom hem zweefden als een zoet parfum.

Elke bloem, boom, steen vertelde een verhaal. Ieder woord riep een beeld op. Hij voelde zich rijk en gelukkig.

Zijn ouders hielden van deze kleine levendige en vrolijke jongen, maar zij stierven allebei toen hij zes jaar oud was. Zijn oom en tante namen het over, met net zoveel liefde, maar het was toch anders.

Tegen de tijd dat hij vijftien was, was hij geworden tot een enigszins verlegen, onzekere jongen, die soms werd uitgelachen of gepest, omdat hij klein was en er kinderlijk uitzag.

Maar de verhalen, zij waren altijd gebleven, stil ingebed in zijn hoofd.

*

Natuurlijk was de batterij leeg, maar dat was gemakkelijk op te lossen. Toen Neil de kleine laptop opende, werd hij verwelkomd door een tinkelend muziekje.

Zelfs toen hem gevraagd werd om een wachtwoord in te geven, verloor hij niet veel tijd. De derde poging was raak: *Jennifer*.

Neil opende de *Video's* map, maar daar zat niets in. Ook *Muziek* was leeg.

Alicia had haar werk geordend in slechts een paar mappen, met namen als *Literatuurkritiek*, *Grammatica*, *Essay's schrijven*, enzovoort. Al deze mappen bleken ook leeg. Het leek alsof iemand, waarschijnlijk Alicia zelf, de computer pasgeleden had opgeschoond.

Maar één map, genaamd *Verwijderd*, was, ironisch genoeg, niet leeg.

Toen Neil hem opende zag hij dat hij was onderverdeeld in een stuk of tien submappen.

Hij opende de eerste, *01 Sibye*. Er zat maar één document in, met een kort gedicht. Maar toen hij het las, vormden de woorden zich tot beelden van een ongedachte levendigheid.

*

“U, jij, had een bijzondere dochter”, zei Neil. Zij zaten aan Jennifer's kleine eettafel. Neil zette een kleine laptop voor hen neer. Jennifer keek naar beneden, bijna verlegen. “Nee, echt waar”, zei hij. “En ze moet veel van je gehouden hebben; haar wachtwoord was jouw naam.”

Hij legde zijn hand op de hare en voelde haar verdriet, dat op zijn huid drupte.

“Ik, eh, ben haar computer doorgelopen. Al wat er in staat zijn een stuk of tien gedichten, korte en langere. Maar volgens mij vertellen ze een verhaal. Een verhaal dat wel of niet te maken heeft met de verdwenen video’s, dat weet ik niet.

Ik weet dat ik die beelden weer kan oproepen in mijn hoofd, en het verhaal erachter. Dat kon ik als kind al...”

Zijn hand lag nog steeds op de hare. Zacht leunde ze met haar hoofd tegen zijn arm. “Dank je,” fluisterde ze.

“Het gaf me een beeld van wat een mooi mens Alicia was”, zei hij zacht. “Ik kreeg het gevoel dat er een pijn in haar zat, een pijn die steeds sterker werd, en waar ze uiteindelijk niet meer tegen kon. Ik denk eerlijk gezegd dat Bruno Heijermans er niets mee te maken heeft gehad.

Maar het verhaal van Alicia is enorm sterk, en laat zien wat een talent zij was.”

Jennifer keek hem met betraande ogen aan.

“Kom op,” zei ze. “Laat maar zien.”

Deel 2

XI

01 Sibye

*ik heb jou genaamd
hoe kan ik liefhebben wie niet heet
als jij moet leven, leef met mij
dan ben jij Sibye*

*

Sibye wist niet of zij gelukkig was of niet. Zij wist niet hoe ze dat kon weten. Zij wist niet dat er gelukkig of ongelukkig bestond. Er waren de dagen, de avonden, de nachten. En nieuwe dagen, avonden, nachten. Blij, dat was ze wel. Als ze samen met andere jongens en meisjes water ging halen en er onderweg onophoudelijk werd gekletst en lol getrapt, dan was ze echt blij. Misschien was ze dan toch gelukkig?

Of, als er eten was, meestal weinig, maar het was er wel. Dan zaten zij en haar broertje en neefjes en nichtjes op hun hurken in een kringetje, en haar moeder vulde kommetjes met wat er op dat moment te eten was.

Er werd gesmakt, gepraat, gegiecheld, en haar moeder was lief.

Soms at er een man mee, soms een ander, maar altijd vriendelijk.

Ze was dan wel blij.

Dertien jaar was ze. Niet dat ze dat wist en haar moeder ook niet, maar ze was het.

*

Water halen was een uur lopen heen, en langer terug, want water was zwaar en klotserig, en hield je tegen. Maar tijd was niet iets waar zij zich mee bezighield. Er was alleen maar wat er nu was. De lange wandeling terug was vrolijk en gezellig.

XII

02 Jongens

*Waarvan kom je, vuurbek
waarheen ga je, wreker
waar woon je, soldatenblaag
waar moord je, breker*

*op mijn aarde
op mijn land
op mijn grond
op mijn hart*

*Waarheen vlieg je, dondervlerk
waarnaar ren je, steker
waarheen kruip je, slangenzoon
waar moord je, gifbeker*

*op mijn aarde
op mijn land
op mijn grond
op mijn hart*

op mijn ziel

*

Aan de rand van het dorp was een geel, verdord veldje, waar de oudere jongens op voetbalden. Jongere jongens renden elkaar achterna. Een stukje verder hurkte een groepje oude mannen.

*

Toen ze terugkwamen van de waterbron, zagen de kinderen van een afstand dat het die dag anders was.

De voetballende jongens, zij waren er niet.
De rondrennende jongens, zij waren er niet.
De hurkende mannen, zij waren er niet.

Toen zij dichterbij het dorp waren gekomen, herkenden de kinderen één van de voetballers. Hij lag voorover in de stoffige, dorre grond, gedroogd bloed dat hier en daar nog glansde in de zon, uit wonden op zijn rug, en uit een diepe snede in zijn hals.

De kinderen waren stil. Ieder voor zich probeerden zij te begrijpen wat zij zagen.

“Kijk,” wees één van de meisjes. En pas toen zagen zij dat zij omringd waren door jongens die in het zand lagen, sommigen op hun rug, sommigen op hun buik, als de eerste voetballer.

Van een afstand zou je denken dat zij lagen te rusten, te slapen, zoals dieren wel doen. Maar de kinderen wisten dat dat niet zo was.

Sommigen begonnen te huilen.

Uiteindelijk wisten ze niet beter te doen dan door te lopen. Tenslotte was het water nodig om te koken en te wassen. Ze laveerden zwijgend tussen de lichamen in het zand.

*

Toen was er het geschreeuw van mannen. Mannen met geweren en in uniformen. Met messen en machetes, met pistolen en harde stemmen. Zij waren overal, en sloegen, staken en hakten.

Sommigen schoten, en Sibye zag één van de meisjes vallen.

“Niet allemaal!” schreeuwde één van de mannen. “Niet allemaal!”

XIII

03 Gevangen

*Ik heb geen hart meer
pijn vraagt om een vrijgeleide
woede die mij leden spreidde
en binnentrad*

*dan droog ik tranen die al droog zijn
en spreek ik moed in, tere moed
en wil dat haat, verwoestend zoet
nu binnentrad*

*

Met twaalf meisjes en acht jongens waren ze water gaan halen. Ze waren nu nog met acht meisjes, de jongens waren er niet. Met ruwe touwen om hun polsen waren zij met elkaar verbonden en liepen in een stoet weg van het dorp, voortgedreven door schreeuwende en slaande soldaten.

*

Na lang lopen waren zij bij een open plek in een bos aangekomen, waar een soort kamp was. Daar waren nog meer mannen, en ook meisjes. Er waren hutten en er brandden vuren, en er was ook een aantal jongens. Maar Sibye herkende er geen een van.

*

Een man maakte het touw om haar polsen los. “Kom,” zei hij. Ze volgde hem naar een van de hutten. Zodra ze binnen waren sloeg hij haar, hard, tegen het hoofd. Ze viel.

Er was een felle pijn die zij niet kende. Ze schreeuwde, en de man, die op haar lag, sloeg haar opnieuw. Haar linkeroor was doof geworden, de pijn in haar buik hevig, maar schreeuwen durfde ze niet meer. Tranen stroomden uit haar ogen. De man was opgestaan, en deed zijn broek dicht.

Toen waren er andere mannen binnengekomen.

*

Dertien jaar was ze. Niet dat ze dat wist. Ook haar moeder niet.

*

Er kwamen dagen, avonden, nachten. En nieuwe dagen, nieuwe avonden, nieuwe nachten.

En mannen.

XIV

04 Rust

*ik kan ook zonder weerbericht wel voelen hoe de wind waait
ik kan zonder een duur rapport wel zien hoe de rivier draait
slijt je waarheid aan een ander, laat me maar, laat me maar
schenk je gift aan iemand anders, laat me maar, laat me maar*

*streel mijn schouders met jouw lach, bind me met jouw klanken
sla jouw avondkleed om mij, leer mij woorden drinken
zeg jouw waarheid slechts aan mij, min me, min me, min me
schenk jouw giften slechts aan mij, min me, min me, min me*

*

Na een paar weken in het kamp, werden de touwen om de polsen van de meisjes verwijderd. “Probeer er maar niet vandoor te gaan,” werd ze toegebeten. “We vinden je toch altijd!” De meisjes bleven, gehoorzaam, bang.

Soms waren het middagen, soms avonden die gezelligheid brachten. De meisjes vormden vriendinnengroepjes, en er werd heel wat afgekletst, en ook gelachen. Soms kwamen er ook mannen bij zitten, en, vreemd genoeg, ook dan was het vaak ontspannen. De mannen waren vrolijk en vriendelijk. Zo anders...

*

De jonge soldaat heette Bara. Hij had een zachte stem, en open, vriendelijke ogen. Vaak 's avonds, als de soldaten meisjes kwamen halen, kwam bij haar zitten en dan sloegen ze haar over. “Ik weet wel wat er gebeurt,” zei Bara. “Ik weet wat er gebeurt en ik wil het niet voor jou. Maar ik kan het niet tegenhouden voor iedereen.”

*

Soms bracht hij wat te drinken mee, of zelfs iets te eten. Dan spraken zij over van alles en nog wat. Uit welk dorp zij was, of hij iets wist over wat er met de jongens was gebeurd, met haar broertje en haar moeder. Maar hij wist het niet. Hij kende haar dorp niet eens.

Maar zij voelde zich door Bara beschermd, hij stelde haar gerust. Zij voelde zich veilig.

XV

05 Tekens

*hier in dit woud
wenkte jij mij
hier in dit woud
was jij bij mij*

*wat kon ik anders
dan dansen, gracieus en vrij*

naar jou, lief jou

*hier in dit woud
was jij voor mij
jij zat en las*

*ik schouwde, hongerig en blij
wat vroeger was*

*hier in dit woud
ben jij bij mij*

*

Bara nam haar regelmatig mee, het bos in. De andere mannen vonden dat blijkbaar prima.

Daar doolden zij dan soms zo maar een paar uur; tijd betekende niets voor haar.

Of ze zaten tegenover elkaar, leunend tegen een boomstam, en praatten over zijn dorp, haar dorp, zijn familie, haar familie.

Hij vertelde haar over de tekens die verborgen waren in het bos. “Er zijn tekens, eeuwenoude tekens, die onze voorouders hebben achtergelaten. Mijn grootvader heeft mij daar over verteld. En ook al kom ik niet van hier uit de omgeving, het zijn gewoon dezelfde tekens. Met die tekens kun je de weg vinden in het woud.”

Ze leerde veel van die tekens van Bara. Meestal waren het inkervingen in boomstammen, soms nog maar moeilijk te vinden. Sommige wezen naar open plekken, sommige naar waterbronnen, sommige volgens Bara zelfs naar dorpen.

Ze voelde zich veilig en zeker bij Bara en genoot van zijn zachte, warme stem. Ieder woord dat hij sprak nam zij in zich op, en Bara van zijn kant voelde zich gehoord en belangrijk.

Zij maakten elkaar blij. En nooit dwong hij haar tot iets of vroeg hij haar zelfs.

XVI

06 Zwanger

Mam, hoe gaat met je?
Ik heb je al een eeuwigheid niet gezien.
Broer, alles goed?
Ik heb nieuws.

*

Het bloeden kwam, en het bloeden ging. Toen het begon dacht zij aan de pijn die zij die eerste keer had gevoeld. Zij dacht dat zij gewond was, onherstelbaar.

Maar andere meisjes vertelden haar dat het gewoon was, ook zij bloedden.

Het was iets van vrouwen, zeiden ze.

En toen het bloeden ophield, dacht zij daar niets van.

En toen het bloeden wegbleef voelde ze zich minder ongerust.

Steeds vaker gebeurde het dat ze zich ziek voelde, misselijk, alsof zelfs het weinige voedsel dat zij in zich had, door haar lichaam werd geweigerd. Was dit haar straf voor haar vriendschap met Bara? Of was het de heimwee die zij voelde?

XVII

07 Geboorte

*Al jouw gezichten heb ik lief
ik zie jou aan in ongelooft
jij gaf me moederschap
dat mij nooit zal zijn ontroefd*

*

Zwangere meisjes waren gewild bij sommige mannen. Blijkbaar voelden zij zich aangetrokken door de lichamelijke veranderingen die bij de zwangerschap hoorden.

Aan baby's die levend op de wereld kwamen, werd door de mannen geen aandacht besteed. Geen van hen voelde zich vader. De meisjes mochten hun baby houden, als ze hun plichten maar gewoon bleven vervullen. Meisjes die zich, hoe zwak ook, verzetten als ze in een hut werden 'uitgenodigd', liepen het risico dat hun kind werd afgenomen en ergens in het bos weggegooid.

"Wees maar niet bang," had Bara gezegd. "Ik zorg wel dat ze van jou afblijven." En dat gebeurde ook. Haar veranderde lichaam ontlokte wel blikken, of zelfs opmerkingen bij een aantal mannen, maar blijkbaar was het ontzag dat zij voor Bara hadden toch groot genoeg. En voor *Mevrouwtje Bara*, zoal zij haar wel smalend noemden.

*

De baby kwam snel en zonder problemen. Warm en doorbloed, klein en gezond.

Met de hulp van een paar van de meisjes was het kind geboren, op een beschutte plek in het bos.

Bara had een aantal bomen verderop, discreet en uit het zicht, de wacht gehouden.

Het hoofdje van het jongetje rustte op haar sleutelbeen, zijn warme lijfje op haar borst. *Jij zult mij nooit verlaten*, voelde zij, en haar lippen stuiterden honderden kussen op het warme schedeltje.

Was dit dan geluk? Alles was mooi aan hem, ze wilde altijd bij hem zijn. Hij werd bewonderd door de andere meisjes, Bara was lief en teder voor hem.

Zo voelde zich zo intens verbonden en blij.

XVIII

08 Bara

*Ik dank je o mijn vrede,
mijn vriend die met mij gaat,
voor wat jij hebt geleden
aan bitterheid en smaad.*

*Geef dat ik trouw mag wezen,
want jij was trouw en goed.
Ik volg je zonder vrezen
wanneer ik sterven moet.*

*

Haar zoon was nu drie weken oud. Waar hij was, wist ze niet. Ze was in een hut. Er waren mannen, en nog drie meisjes, die haar angstig aankeken. En Bara was er.

Opeens sloeg een man één van de meisjes tegen de grond met de kolf van zijn geweer. Zij viel en hij gebruikte haar.

Nadat hij klaar was, dook een andere man grommend op het meisje en ook hij verkrachtte haar.

Vanuit het niets greep een derde man Bara en gezamenlijk dwongen zij hem op het meisje, dat uit haar mond en neus bloedde.

Terwijl Bara op het meisje lag, beukten de mannen hem in de nek en schouders met hun geweerkolven, joelend en schreeuwend.

Na een tijdje wist Bara zich te bevrijden, en strompelde de hut uit.

*

De klap tegen haar hoofd kwam onverwacht, maar zij voelde hem nauwelijks.

De mannen kwamen en gingen, dronken en bezweet, op haar, in haar, als in een roes. Buiten hoorde zij geweerschoten en gejuich.

Echte pijn was in haar ziel.

*

Na, wat leek, uren, stonden de meisjes op, en pakten elkaars handen stevig vast, als om elkaar kracht te geven.

Twee mannen waren achtergebleven, zij waren snurkend in slaap gevallen.

De meisjes kropen stilletjes de hut uit. Aan een boom, een meter of tien verderop, hing het lichaam van Bara. Uit twee of drie schotwonden droop bloed.

*

Zwijgend zat Sibye bij de andere meisjes. Eén van hen gaf haar het kind in de armen. Ze klemde haar jongen tegen zich aan en hilde.

Ze wachtte niet tot het volledig donker was. Ze wikkelde haar kind in haar rok, klemde hem met haar arm zacht maar toch stevig tegen zich aan en verdween tussen de bomen.

XIX

09 Bos

*Geef me slangenhuid
om te bewegen*

*Geef me luipaardstip
om te schuilen*

*Geef me struisvogelbenen
om te vluchten*

*Geef me papegaaienbek
om te voeden*

*

De tekens die zij van Bara had geleerd waren niet altijd gemakkelijk te vinden, zeker niet in het duister, maar ze had toch het gevoel dat ze verder kwam.

Na een uur rustte zij en voedde het kind.

Slapen deed zij niet, het kind wel.

Ze kende de geluiden van het bos goed, vogels, krakende takken, ritselende bladeren. Maar nu ze alleen was, waren ze anders, dreigender.

*

Bij het eerste ochtendgloren legde zij het kind aan de borst, en stond daarna op. Ze vond wat bessen in de struiken, en trok verder het bos in. De tekens waren er steeds, maar zij miste Bara.

*

Ze liep tot het niet meer ging. Het was altijd donker in het bos, alleen als zij recht omhoog keek, kon zij aan de hemel zien of het dag of nacht was.

Zij vond een geschikte rustplek en voedde de baby. Ze nam hem in haar armen, en ging voorzichtig liggen.

*

Toen zij ontwaakte zag zij, op haar rug liggend, dat de hemel nog donker was. Ze voelde zich hongerig en zwak. Ze voedde het kind en ging weer liggen. *Morgen moet ik beter eten zien te vinden*, dacht ze.

XX

10 Kind

*het kind raast rond, onstuimig, als een kind
de Moeder telt de vogels, kust de bomen
een kindermond, die ademt wind en dromen
het kind is speels, en bruisend, en bemind*

*het kind springt, danst, de ruimte wordt een zaal
de Moeder zingt, haar lied omhelst de aarde
een kinderhand, die reikt naar schat en waarde
het kind vertelt, en luistert zijn verhaal*

*het kind, verward, een duister vult mijn land
de Moeder weent in angst en bevend weten
een kinderhart, verteerd en afgesleten
het kind is week, een duister dekt mijn land*

*het kind verstart, verkruimelt in mijn hand
het kind is dood, is dood, heeft nooit geweten*

*

Maar de volgende dag vond zij weer slechts wat bessen. Zij maakte zich zorgen om de baby: kreeg hij wel voldoende voeding?

De dagen regen zich aaneen; voordat zij in de ochtend op pad ging, probeerde ze wat insecten te vangen, maar ze waren haar te vlug af. Dan at ze meer bessen.

De baby sliep veel vaker dan eerst. Meer dan eens viel hij tijdens het voeden in slaap, en het lukte steeds slechter hem wakker te krijgen door zachtjes tegen zijn wang te tikken.

*

Ze had nog nooit dagen geteld, en dat deed ze ook nu niet. Maar het waren er veel, sinds ze het kamp was ontvlucht.

Moedeloosheid kwam.

Ze vond nog steeds Bara's tekens, maar ze wist niet of ze nog enige voortgang boekte.

Ze was vaak duizelig, en voelde de bomen om haar heen draaien.

Haar rug deed pijn, en het eenzijdig dieet van bessen had voor diarree gezorgd, waardoor ze nog meer verzwakte.

*

Die ochtend werd het kind niet wakker. *Jij zult mij nooit verlaten*, dacht zij en wikkelde het lijfje in haar rok.

XXI

11 Boom

*waar zul jij zijn
hoe jou te bereiken
mijn bouwast
mijn uitkijkpunt*

*ik verlang naar jouw schaduw
ik verlang naar jouw kalm*

*

In de middag leek het bos wat lichter te worden, dunner. Ze zag het daglicht nu ook vóór zich, niet alleen boven.

Ze boog zich om door wat lagere struiken te waden, en kwam plotseling uit op een open veld, met in het midden, op een heuvel, een bijna bladerloze boom.

Ze schrok van het plotselinge felle licht, en stapte terug de struiken in.

Een paar meter naar rechts liep zij opnieuw de open plek op.

Ze hoorde de diepe, wenkende stem van de boom.

*

“Mijn hemel! Zo eenzaam!” zuchtte Jennifer. Haar gezicht was nat. Neil sloeg zijn arm om haar schouder en drukte haar zacht tegen zich aan.

“Dank je,” fluisterde ze “dank je.”

“Er is er nog een, zei Neil. “Nog één gedicht maar er kwamen geen beelden mee. I geloof echt dat Alicia dat laatste gedicht vanuit een diepe liefde heeft geschreven, voor Sibye, en voor jou. Zo voel ik het, nee, zo weet ik het.”

XXII

12 Stabat Mater

*ik sla mijn ogen neer
mijn kind,
mijn vrucht,
mijn schoonheid*

*zon zal je huid verraden
wind zal je schouders striemen
regen je lichaam baden
zand zal je ogen priemen*

ik wacht op de goden om je te dragen

*maar de goden komen niet,
goden komen niet
mijn kind,
mijn vrucht,
mijn schoonheid*

*kom niet,
ga niet,
kan niet gaan
mijn kind,
mijn vrucht,
mijn schoonheid*

*kan niet gaan,
kan niet gaan*

*ik houd mijn denken tegen
mijn kind,
mijn vrucht,
mijn schoonheid*

ik houd mijn droom in toom

*ik wacht op de uren die voorbijgaan,
zij gaan voorbij
ik wacht op de nachten die voorbijgaan,
zij gaan voorbij
ik wacht op de dagen die voorbijgaan,
zij gaan voorbij*

*maar de goden komen niet,
goden komen niet
kom niet,
ga niet,
kan niet gaan,
kan niet gaan
mijn kind,
mijn vrucht,
mijn schoonheid*

*

Halverwege het tafelblad ontmoetten hun handen elkaar. Hun vingers dansten, omzichtig tastend als de voelsprietten van een insect. Door haar tranen heen zag zij de zijne. *Stabat Mater*, voelde zij.